

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาประสบการณ์ความเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้และการจัดการกับความเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย ผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จากผู้ป่วยที่นอนพักรักษาตัวอยู่ที่หออภิบาลถึงผู้ป่วยหนัก โรคหัวใจและหลอดเลือด (sub CCU) หรือหอผู้ป่วยอายุรกรรมหรือผู้ป่วยที่มารับการตรวจตามนัดที่คลินิกโรคหัวใจและความดันโลหิตสูง (ห้องตรวจเบอร์ 22) แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ จำนวน 13 ราย รวบรวมข้อมูลโดยการติดตามสัมภาษณ์ระดับลึก ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึง มิถุนายน 2543 ใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์ โดยเริ่มจากการสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วย และใช้คำถามในภาพกว้างในครั้งแรก ส่วนครั้งต่อไปทำการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยทำการสัมภาษณ์รายละ 2-3 ครั้ง นอกจากนี้ยังทำการสัมภาษณ์ญาติผู้ป่วยหรือพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วย และทำการสังเกตอากัปกริยา พฤติกรรมการแสดงออก สภาพแวดล้อมตัวผู้ป่วยเพื่อตรวจสอบความตรงกันของข้อมูล และทำการรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกเทป และจดบันทึกภาคสนาม

การรับรู้เกี่ยวกับความเจ็บป่วยด้วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย

กลุ่มตัวอย่างได้อธิบายถึงการรับรู้ความเจ็บป่วยด้วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย ในด้านการให้ความหมาย สาเหตุ และผลกระทบที่เกิดจากความเจ็บป่วย สรุปได้ดังนี้

1. การให้ความหมายของความเจ็บป่วยด้วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความหมายของความเจ็บป่วยตามการรับรู้และความเข้าใจในลักษณะอาการเจ็บป่วยด้วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย โดยผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะอาการเจ็บป่วยเริ่มแรกของโรคกล้ามเนื้อหัวใจตายชัดเจน ให้ความหมายที่สะท้อนถึงความรุนแรงจนอาจเสียชีวิตได้ว่าเป็นอาการเจ็บป่วยที่หนักมากและถึงแก่ชีวิต และในกลุ่มที่มีลักษณะอาการเจ็บป่วยเริ่มแรกของโรคกล้ามเนื้อหัวใจตายไม่ชัดเจนและมีอาการคล้ายกับเป็นลมธรรมดาให้ความหมายว่าเป็นอาการเจ็บป่วยในลักษณะ “โรคลม” ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่รับรู้ว่าเจ็บป่วยด้วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตายจากแพทย์แล้ว ให้ความหมายต่ออาการ

เจ็บป่วยที่เผชิญในขณะที่ไม่มีอาการแสดงบ่งบอกว่าดีขึ้นหรือเลวลง สามารถควบคุมอาการเจ็บป่วยได้ และอธิบายถึงความเจ็บป่วยที่ตนเองเป็นอยู่ว่า ไม่สามารถรักษาให้หายได้ ถึงแม้ว่าจะมีอาการดีขึ้น ต้องรับประทานยาตลอดชีวิต โดยให้ความหมายว่า เป็นอาการเจ็บป่วยที่รักษาได้ และเป็นอาการเจ็บป่วยที่รักษาไม่หายขาด ตามลำดับ

2. สาเหตุของความเจ็บป่วยด้วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย ผู้ให้ข้อมูลได้อธิบายความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุของความเจ็บป่วย ทั้งจากการรับรู้จากประสบการณ์เดิม ตามความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรม หรือได้รับคำแนะนำจากแพทย์ถึงสาเหตุของความเจ็บป่วย โดยแบ่งได้ 6 ประเด็น คือ พฤติกรรมและวิถีชีวิต ที่ครอบคลุมในด้านการรับประทานอาหารที่มีไขมันสูง การไม่ได้ออกกำลังกาย การทำงานหนัก ความเครียดและนิสัยส่วนบุคคล เช่น การสูบบุหรี่ ดื่มสุรา การดื่มชาหรือกาแฟ นอกจากนี้ยังมีสาเหตุจากกรรมเวร โดยหมายถึงการกระทำที่ทำไว้ในอดีตหรือเป็นผลพวงจากการกระทำที่ทำไว้ในชาติที่แล้ว และมีสาเหตุจากความโชคร้ายหรือดวงชะตาที่ทำให้ตนเจ็บป่วย รวมทั้งเชื่อว่าความเจ็บป่วยเป็นผลจากอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยแบ่งตามความเชื่อในการกระทำของพระเจ้าและการกระทำของผี และเข้าใจว่าความเจ็บป่วยเกิดจากกรรมพันธุ์ จากการที่ผู้ให้ข้อมูลมีประวัติการเจ็บป่วยและเสียชีวิตด้วยโรคหัวใจของบุคคลในครอบครัว และความเชื่อในความสมดุลของร่างกาย โดยเชื่อว่าหยิน หยางในร่างกายขาดความสมดุลจึงทำให้มีความเจ็บป่วยเกิดขึ้น

3. ผลกระทบที่เกิดจากความเจ็บป่วยด้วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย ผู้ให้ข้อมูลอธิบายว่าความเจ็บป่วยสามารถส่งผลกระทบต่อตนเองและครอบครัวหรือบุคคลอื่น โดยที่ผลกระทบต่อตนเอง ได้แก่ ผลกระทบทางกาย เนื่องจากสมรรถภาพของร่างกายลดลง ส่งผลให้ความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันและการทำงานไม่เป็นตามปกติ ผลกระทบทางด้านจิตใจทำให้เกิดความรู้สึกกลัว ได้แก่ กลัวตาย กลัวเป็นภาระแก่บุคคลอื่น และบางรายวิตกกังวลเกี่ยวกับโรคและการรักษาเวลาเดินทางที่อาจมีอาการกำเริบกระทันหัน อาจได้รับการแก้ไขไม่ทันการณ์ และผลกระทบทางด้านสังคมเศรษฐกิจ ที่เกิดจากการหยุดการประกอบอาชีพที่ต้องใช้แรง ทำให้ขาดรายได้ และมีความวิตกกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล นอกจากนี้ยังส่งผลทำให้มีสถานภาพทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้สูญเสียโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน และการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมลดลง ส่วนผลกระทบต่อครอบครัวหรือบุคคลอื่น ทำให้บทบาทในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป บุตรต้องมารับภาระในการดูแลครอบครัวแทน และเป็นภาระต่อบุคคลอื่นในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือเดินทางร่วมกัน

การจัดการกับความเจ็บป่วยด้วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย

ผู้ให้ข้อมูลมีการจัดการกับความเจ็บป่วยด้วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย ที่เป็นการจัดการด้วยตนเอง และมีบุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลอื่น เช่น ภรรยา บุตร หลาน ญาติพี่น้อง หรือคนงาน ที่คอยให้การดูแลช่วยเหลือและเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกรับการดูแลรักษาจากแหล่งบริการทางสุขภาพต่าง ๆ โดยสรุปวิธีการจัดการกับความเจ็บป่วยด้วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย ดังนี้

1. วิธีการจัดการกับความเจ็บป่วยในช่วงที่มีอาการเจ็บป่วยเริ่มแรก ผู้ให้ข้อมูลที่มีการรับรู้และให้ความหมายต่ออาการเจ็บป่วยเริ่มแรกที่เกิดขึ้นว่า เป็นอาการเจ็บป่วยที่หนักมากและถึงแก่ชีวิต จะเข้ารับการรักษาที่แพทย์แผนปัจจุบันในโรงพยาบาลหรือคลินิก ซึ่งจัดอยู่ในระบบการดูแลสุขภาพภาควิชาชีพ ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่มีการรับรู้และให้ความหมายว่า เป็นอาการเจ็บป่วยในลักษณะ “โรคลม” จะมีวิธีการจัดการกับความเจ็บป่วยตามคำแนะนำของบุคคลใกล้ชิด หรือทดลองรักษาตนเอง ซึ่งจัดอยู่ในระบบการดูแลสุขภาพภาคสามัญชน ด้วยการรับประทานยาบรรเทาปวด ยาลม ยาหอม นอนพัก ให้ลูกหลานนวด พักวีหรือทุบหลังให้ ผู้ให้ข้อมูลบางราย ทำการบำบัดรักษาแบบพื้นบ้านกับหมอเมือง ในระบบการดูแลสุขภาพภาคพื้นบ้าน โดยการเซ็ด การแหก การเป่า การทา และการให้ยามารับประทาน ในขณะที่มีผู้ให้ข้อมูลบางรายรับการรักษาที่แพทย์แผนปัจจุบันในโรงพยาบาลทันที เพื่อแก้ไขอาการเจ็บป่วยให้หายไปตามความเชื่อต่อวิธีการทางการแพทย์แผนปัจจุบัน หากการจัดการแก้ไขอาการเจ็บป่วยเริ่มแรกในลักษณะ “โรคลม” ด้วยวิธีการจัดการดังกล่าวไม่ดีขึ้นหรือดีขึ้นชั่วคราว ประกอบกับมีความต้องการตรวจรักษาและวินิจฉัยโรคที่แน่ชัด จึงไปรับการดูแลรักษาที่แพทย์แผนปัจจุบันในโรงพยาบาลต่อไป

2. วิธีการจัดการกับความเจ็บป่วยในช่วงที่รู้ว่าเจ็บป่วยด้วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตายจากแพทย์แล้ว ซึ่งผู้ให้ข้อมูลทุกรายจะได้รับคำแนะนำจากบุคลากรทางสุขภาพ เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวิถีชีวิต โดยการงดอาหารที่มีไขมันสูง การออกกำลังกายโดยการเดิน เล่นกอล์ฟ การใช้เครื่องออกกำลังกาย การปรับลดภาระงานหรือการรงคทำงานหนัก การพยายามลดความเครียด โดยการสวดมนต์ นั่งสมาธิ ปลูก ทำใจ บางรายเข้าหาธรรมชาติด้วยการไปเที่ยว เดินตามทุ่งนา การหลบไปนั่งตามร่มไม้ และการงดสูบบุหรี่ นอกจากนี้ยังมีวิธีการจัดการกับความเจ็บป่วยโดยการกระทำตามคำสอนของศาสนา ซึ่งในกลุ่มที่มีความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุของความเจ็บป่วยว่า เกิดจากกรรมเวร โชคเคราะห์หรือดวงชะตา จะมีวิธีการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาพุทธที่ระบุว่า เกิด แก่ เจ็บ ตาย สามารถเกิดได้กับทุกคน พยายามทำใจ พยายามคิดไปในทางที่ดีว่าเป็นการชดใช้กรรม และผู้ให้ข้อมูลที่เชื่อว่าสาเหตุของความเจ็บป่วยเป็นการกระทำของ

พระเจ้า ได้พยายามปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามโดยการทำละหมาด และพบว่าผู้ให้ข้อมูลบางราย ได้รับคำแนะนำจากบุคคลใกล้ชิด ในเรื่องการรักษาแบบทางเลือก โดยการใช้สมุนไพร เพื่อดูแลสุขภาพของตนเอง ที่มีการใช้ควบคู่กับการรักษาแผนปัจจุบัน ซึ่งการใช้สมุนไพรได้แก่ เห็ดหลินจือ ชีเห็ดเล็ก กระเทียม หญ้าปักกิ่ง การใช้ยาแผนโบราณของไทย ได้แก่ ยาลม ยาหอม และการใช้ยาแผนโบราณของจีน (ไม่ทราบชนิด)

การนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงการรับรู้และการจัดการกับความเจ็บป่วยด้วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในด้านการปฏิบัติการพยาบาล และการศึกษาพยาบาล ดังนี้

ด้านการปฏิบัติการพยาบาล

1. พยาบาลสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาประสบการณ์ความเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย ทั้งในด้านการรับรู้และการจัดการกับความเจ็บป่วย ไปใช้ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ และการจัดการกับความเจ็บป่วยที่เป็นการรับรู้ตามประสบการณ์เดิมของผู้ป่วย และเป็นแนวทางการศึกษาปัญหาความต้องการของผู้ป่วย สามารถให้การดูแลรักษาพยาบาลที่ตรงความต้องการของผู้ป่วย และสามารถให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ถูกต้องในเรื่องของลักษณะอาการ การปฏิบัติตัวภายหลังที่เกิดความเจ็บป่วย จะช่วยให้ผู้ป่วยที่มีการรับรู้ที่ถูกต้องนั้น สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อควบคุมอาการของโรค และประคับประคองให้มีชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข
2. การได้รับทราบถึงความหมายของการเจ็บป่วยด้วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตายนั้น ทำให้รับรู้ถึงลักษณะอาการที่เกิดขึ้นที่มีทั้งอยู่ในขั้นรุนแรงและไม่รุนแรง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินอาการความเจ็บป่วยของผู้ป่วย รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะอาการที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล ที่อาจมีความแตกต่างกันไป เน้นให้เข้าใจถึงสภาวะของโรคอย่างชัดเจน และควรอธิบายเชื่อมโยงกับความเจ็บป่วยที่ผู้ป่วยเป็นอยู่ เพื่อให้ผู้ป่วยเกิดการเรียนรู้ได้ตรงตามความเป็นจริงและสามารถนำมาประเมินอาการของตนเองได้ถูกต้อง
3. การให้ความรู้ในเรื่องของการรักษาแบบทางเลือกเป็นสิ่งสำคัญ พยาบาลควรทำการศึกษาอย่างจริงจังและควรให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการรักษาแบบทางเลือกนี้ ควรมีการ

จัดทำเอกสารความรู้ต่างๆ ที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

4. จากการที่ผู้ป่วยมีความเชื่อเกี่ยวกับความเจ็บป่วยตามวัฒนธรรม ความเชื่อในศาสนาต่างๆ การให้การพยาบาล ควรคำนึงถึงความต้องการการปฏิบัติตามวัฒนธรรม หรือพิธีกรรมทางศาสนา ควรให้การสนับสนุนการปฏิบัติในระดับเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ป่วย

5. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของบุคคลในครอบครัวหรือสังคม ให้ความรู้ที่ถูกต้องในการให้การดูแลช่วยเหลือผู้ป่วย เนื่องจากบุคคลในครอบครัวหรือสังคมเป็นแหล่งประโยชน์ที่สำคัญในการให้คำปรึกษาและเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการจัดการกับความเจ็บป่วยของผู้ป่วย

ด้านการศึกษาพยาบาล

1. สอดแทรกเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลด้วยความรู้สึกไวต่อวัฒนธรรม (cultural sensitive care) เพื่อให้นักศึกษาได้รับความรู้มากขึ้นและตระหนักถึงความสำคัญของการพยาบาลที่คำนึงถึงความคิดความเชื่อตามวัฒนธรรมและบริบททางสังคมที่รายล้อมตัวผู้ป่วย สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติการพยาบาล

2. ควรจัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับศาสตร์การรักษาแบบทางเลือก และแนวทางการปฏิบัติจริงที่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้นักศึกษาพยาบาลได้มีความรู้ ความเข้าใจในการรักษาแบบทางเลือกมากขึ้น

ข้อจำกัดของการทำวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และมีขนาดเล็ก เป็นการศึกษาในผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตายที่มารับการรักษาในโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่เท่านั้น จึงทำให้มีความโน้มเอียงที่จะมีมุมมองทางชีวการแพทย์ และไม่สามารถนำไปอ้างอิงในผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตายที่มีคุณสมบัติแตกต่างจากที่กำหนด หรือมีอยู่ในชุมชนได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพซ้ำ ถึงประสพการณ์ความเจ็บป่วยในผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย ที่มีที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ไม่ได้มารับบริการในโรงพยาบาล
2. จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการใช้การรักษาแบบทางเลือก ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรักษาแบบทางเลือกในผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย
3. การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับระบบการดูแลสุขภาพ (health care system) ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการกับความเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย
4. ศึกษาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมกับการเจ็บป่วยด้วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย